Motheo Onderwysdistrik

Afrikaans Huistaal Vraestel 2 Memorandum Junie 2017

PUNTE: 80

Hierdie memorandum bestaan uit 32 bladsye.

Kopiereg voorbehou

NASIENRIGLYNE

1. As ’n kandidaat meer as die verlangde getal vrae gedoen het, word net die eerste antwoord/respons nagesien. **(Die kandidate mag nie die opstelvraag en die kontekstuele vraag oor dieselfde genre beantwoord nie.)**
2. As ’n kandidaat in AFDELING A al vier vrae oor die gesiene gedigte beantwoord het, word die eerste twee gedigte se antwoorde nagesien.
3. As ’n kandidaat in AFDELING B en C twee kontekstuele vrae of twee literêre opstelle beantwoord het, word die eerste antwoord nagesien en die tweede antwoord word geïgnoreer. As ’n kandidaat al vier die vrae in AFDELING B en C beantwoord het, word die eerste antwoord in elke afdeling nagesien mits een kontekstuele vraag en een opstelvraag beantwoord is.
4. As ’n kandidaat twee antwoorde gee en die eerste antwoord is verkeerd, maar die tweede antwoord is reg, word die eerste antwoord nagesien en die tweede antwoord word geïgnoreer.
5. As antwoorde verkeerd genommer is, word die antwoorde volgens die memorandum nagesien.
6. As ’n spelfout die betekenis van die antwoord beïnvloed, word dit verkeerd gemerk. As die spelfout nie die betekenis van die antwoord beïnvloed nie, word dit as korrek beskou.
7. *Literêre opstel*
   As die opstel korter as die verlangde lengte is, word die kandidaat nie gepenaliseer nie omdat hy/sy, hom-/haarself gepenaliseer het. As die opstel te lank is, assesseer dit op meriete en bespreek dit met die senior nasiener. Die memorandum is slegs ’n riglyn, daarom moet ander relevante inhoud as korrek beskou word. Gebruik die aangehegte rubrieke om die literêre opstelle na te sien.
8. *Kontekstuele vrae*
   As ’n kandidaat nie aanhalingstekens gebruik waar ’n vraag dit vereis nie, word die kandidaat nie gepenaliseer nie.
9. Vir oop vrae word geen punte toegeken vir JA/NEE/EK STEM SAAM/EK STEM NIE SAAM NIE. Die rede/motivering moet oorweeg word.
10. Geen punte word vir WAAR/ONWAAR of FEIT/MENING toegeken nie. Die rede/motivering/bewys verdien die punt.

Kopiereg voorbehou

AFDELING A: GEDIGTE

VRAAG 1: LITERÊRE OPSTEL

Hierdie vraag word aan die hand van die aangehegte **ASSESSERINGSRUBRIEK VIR LITERÊRE OPSTEL – HUISTAAL: POËSIE** nagesien.

LET WEL:

- Dis ’n breë raamwerk van feite.
- Al die feite hoef nie genoem te word nie.

Die kandidaat bied ’n gepaste inleiding aan

- **Die spreker voer verskeie redes aan waarom hy nie moet hemel toe gaan nie/waarom hy ongelukkig in die hemel sal wees –** hy sal dit as ’n straf sien as hy moet gaan (versreël 7 – ‘hel’)
- **Die spreker spreek God direk aan wat dui op die informele toon van die gedig / gesprek wat die spreker met God voer –** dit gee ook die idee dat die spreker ’n doodgewone lewe lei en dit nie wil verruil vir die lewe in die hemel nie – Oe Here / versreël 7. 4 ‘die hemel issie my soort liewe ’
- **In die tweede strofe is een van die eerste redes waarom die spreker se geaardheid nie in die hemel sal pas nie, die mening dat hy nie “niks” kan sit en doen nie/die goue strate is nie soveel vir hom werd soos die klipstrate en die teerstrate waarop die werklike lewe op aarde vir hom veel meer beteken -** bv. versreël 9 tot versreël. 12 – hy impliseer dat die goue strate nie veel betekenis vir hom sal hê as hy nie soos op aarde op die gewone strate sy daaglikse, normale lewe kan lei nie/ sal ek heeldag vloek, want volle perfection en contentment
- **Nog ’n rede waarom die spreker nie wil hemel toe gaan nie, is omdat hy vermoed sy werkgewer is daar –** hy het nie van hom gehou nie/hy knou mense af (versreël 14) hy is baie onaangenaam as hy mense nie kan uitbuit nie (versreël17 die engeltjies martel)
- **Die spreker maak ook verskoning dat hy nie perfek is soos die hemelinge nie** want perfeksie sou hom baie verveel/hy vloek en is bang dat as alles te goed gaan, sou dit hom geweldig irriteer (versreël 21 / 22)
- **Die spreker het gehoor dat seks nie deel van die lewe in die hemel is nie**/hy sal dis nie sy “losbandige”/seksuele lewenswyse kan voortsit nie **–** versreël 23 en 24 dit sal ’n groot gemis vir hom wees (hy beskou himself dus as ’n bedrewe minnaar versreël 26)
- **Hy verduidelik waarom hy ook nie moet hel toe gaan nie/**sy begeerte is om eerder op die aarde ’n kunstenaar in ’n land soos Suid-Afrika te wees/versreël 32 in Suid – Afrika/tussen die opstande deur op aarde het hy ook nog die behoefte om by me Soetwater uit te kom
- **In die slotstrofe, nadat die spreker al sy redes voorgehou het,** vat hy dit saam in die woorde van versreël 40 en 41 – laat my liewer hier oppie aarde ly
- **Die spreker vrees die ewigheid in die hemel tussen skynheilige mense –** versreël 42 en 43 ‘as om vir iewag in u grafstienhiemel te bly’
- **In die hemel is daar vir die spreker pyn en lyding –** versreël 7 ‘hel’ / versreël 22 ‘torture’ / versreël 41 ‘ly’ daarom wil hy eerder op aarde bly

Die leerder bied ’n gepaste slot. **10**

-

OF

VRAAG 2: KONTEKSTUELE VRAAG
"Vincent van Gogh " – DJ Opeerman

Nr.	Antwoord	Punt
2.1	Vincent van Gogh √	1
2.2	"miskende heilige" √ Die **uiteenplasing** √ van die woorde (aan die einde van versreël 1 en die begin van versreël 2).	1 1
2.3	"koorsige gevlek" impliseer dat hy vinnig geskilder het, √	1
2.4	Vergelyking √ In die vergelyking suggereer die groen Sipresse lewe (gewoonlik is Sipresse bome by 'n begraafplaas.) √ Die sipresse in versreël 10 en versreël 14 beweeg/die sipresse in versreël 14 beweeg ook soos die in versreël 10 as die vlam daardeur gaan/Dit lyk asof die sipresse in versreël 14 (soos groen vlamme wat "verwring" is) en in versreël 10 (kantelend) beweeg. √	1 1 1
2.5	Die tema word deur versreël 13 ondersteun deurdat God se wil/passie ("hartstog") vir Van Gogh eers "volbring" is toe hy begin skilder het/sy goddelike opdrag uitgevoer het/sy talente gebruik het om sy goddelike opdrag uit te voer. (Tema: Elke mens moet sy eie goddelike opdrag uitvoer volgens sy talente/ geleenthede) *(Aanvaar ook ander soortgelyke antwoorde)*	1
2.6	Ja ek het simpatie Hy wou graag tot eer van God as evangelis werk, maar kon nie die mense se swaarkry verwerk nie/hy het as heilige vergeefs teen die ellende geveg/hy kon nie die onreg in die krotte verwerk nie/kon nie die swak omstandighede waarin die werkers bly nie, aanvaar nie/dit moet baie moeilik wees om te twyfel oor die bestaan van God/om die geestelike lyding van mense te verwerk. √√ (*Daar is baie ander moontlikhede. Maak asb. seker dat die motivering uit die gedig kom*)	2
		10

OF

VRAAG 3: KONTEKSTUELE VRAAG
’n brief van hulle vakansie – Breyten Breytenbach

Nr.	Antwoord	Punt
3.1	Die gebruik van die subtitel “oubaas” dui op respek/toegeneentheid en liefde tussen pa en seun./Pa en seun het ’n goeie verhouding want die seun het vir sy pa ’n troetelnaam/bynaam gegee. √	1
3.2	Beide reëls dui daarop dat die spreker volwasse geword het √ Die gebruik van die woord “noudat” impliseer dat die spreker sy ouers nie genoeg waardeer het toe hy jonk was nie. √	1 1
3.3	Versreël 9 lei die strofe in oor die vakansie wat sy ouers by Stilbaai gehou het; die brief wat hulle geskryf het – die brief waarna die titel verwys. √	1
3.4	Die “stil” kan na die dood verwys. √ Ja “Stil bome in die najaar ...” is effektief om die spreker se bejaarde ouers wat soos stil bome is – wat rustig, as minnaars, in hulle ouderdom geword het, te beskryf. √ Die woord “stil” verwys na die dood (vir ewig stil word) en “najaar” verwys na die winter wat die einde van die mens se lewe op aarde aandui. √	1 1 1
3.5	Hartseer/weemoedig	1
3.6	Ja Die soet hart van die moeder verwys na alle moeders wat bid vir hulle kinders/wat verlang na hulle kinders/wat siek kinders versorg met medisyne/kos/elbertas. Die pa se stil en bitter krag verwys na alle ouers wat ten spyte van die gedrag van die kind vir die kinders bid, na hulle verlang/hulle versorg/die krag van die pa wat vir sy kinders ’n dokter/boer/bokser is. √ √ (*Een punt word vir ’n verwysing na die ma en een punt vir ’n verwysing na die pa gegee.* *Nee antwoord is nie moontlik nie, want die ma en pa het nie hulle kinders versaak nie.*)	2
		10

OF

VRAAG 4: KONTEKSTUELE VRAAG
oupa Thomas Daniel Granfield – Ronelda Kamfer

Nr.	Antwoord	Punt
4.1	Die spreker se oupa se verjaarsdagdatum het aangebreek./dit sou die dag die spreker se ouma se verjaarsdag gewees het. √	1
4.2	Die oupa se dood is al wat die spreker van haar matriekjaar kan onthou./haar ma het haar nie kom sê dat haar oupa dood is nie. √	1
4.3	Die spreker se ma sê niks oor die oupa se dood nie terwyl haar stilte daaroor eintlik so baie aan die spreker oor die oupa se dood sê. √	1

4.4	Dit toon die direkte/dalk ongevoelig manier waarop die ma die dood aangekondig het aan/die skok wat die oupa se dood vir almal is √ Dit beklemtoon dat die oupa vroeg in die oggend dood is./dit dui die bevolkingsgroep aan waaraan die spreker behoort/dit lei deel 2 in waarin meer agtergrond oor die oupa se eie stryd/wat nie was wie hy kon wees nie √ Die alleenplasing van die strofe/versreël beklemtoon dit/beklemtoon die inligting wat in die tweede deel gegee word/beklemtoon die finaliteit van die dood. √	1 1 1
4.5	Die hoofletters beklemtoon die dat die gedig handel oor die dood van Oupa Thomas. √. Dit hef uit hoe belangrik die oupa vir die verteller was. √	2
4.6	Ja Die beskrywing beklemtoon dat die spreker besef het dat die lewe na iemand na aan jou se dood, steeds aangaan/ dat sy steeds bly leef het/ die verkeerde steeds verkeerd gebly het/dat sy toekomsdrome kon droom. √ Dit beklemtoon dat sy eintlik net wou huil oor haar oupa se lewe/dat sy wou huil oor die persoon wat hy kon wees, maar wat die politieke bestel hom nie gegun het nie √ Dit beklemtoon dat sy en haar oupa lief vir mekaar was. √ Nee Die beskrywing dien nie vir my 'n doel nie, want ek voel nie dieselfde oor dood nie/Ek staan nie verstom oor die feit dat die lewe na iemand na aan jou se dood steeds aangaan nie √ Ek dink nie mense is in die verlede ontneem van die vermoë om te wees wie hulle wil nie. √ Liefde tussen mense is nie vir my belangrik nie. √ (*Die leerders gee enige twee antwoorde met bogenoemde strekking*)	2
		10

EN

VRAAG 5: KONTEKSTUELE VRAAG
Inversie – Susan Smith

Vraag	Antwoord	Punt
5.1	Die (ryk) vrou (by wie die *beringde vriendinne* kuier)./Iemand van 'n welgestelde voorstedelike gemeenskap. √	1
5.2	Sy bedien fyngebak op fyn porselein en silwer. √ *Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord, wat op die swierige/luukse/die beste smaak/styl dui, aan.*	1
5.3	Dit verwys na stories./skinderstories/die vroue wat kuier./Dit waaroor die vroue praat./skinder. √	1
5.4	"fyn gebak" – "klontjies kos" √ "aangebied" – "voer" √ "silwer" – "geen eetgerei" √ *Kandidate moet na beide kante van die kontras verwys om EEN punt te verdien.*	1 1 1
5.5	Versreël 1–10: Ontevredenheid/snobisme √ Versreël 11–23: Aanvaarding/gelatenheid/hartseer √ Elkeen moet sy/haar lot aanvaar./Mense sal altyd kla: al het hulle alles of niks./Elkeen is verskillend, of jy ontevrede/snobisties/gelate of hartseer is, dit is soos wat jy is. √	1 1 1
5.6	Ja Armoede/rykdom word aangespreek soos wat dit in SA plaasvind./ Mediese sorg in SA ly tekorte./ Hierdie gedig spreek die sosiale probleem van dié wat het teenoor dié wat nie het nie,/aktuele lwessies aan. OF Nee Armoede en swaarkry is nie uniek aan Suid-Afrika nie. √ *Die kandidaat bied 'n eie motivering binne konteks van die gedig aan.*	1
		10
	TOTAAL AFDELING A:	**30**

AFDELING B: ROMAN

Beantwoord EEN vraag.

VRAAG 6: LITERÊRE OPSTEL *Die kwart-voor-sewe-lelie* – Eleanor Baker

Hierdie vraag word aan die hand van die aangehegte RUBRIEK VIR DIE NASIEN VAN DIE OPSTELVRAAG VIR DIE ROMAN EN DRAMA nagesien.
LET WEL:

- Dis ’n breë raamwerk van feite.
- Al die feite hoef nie genoem te word nie.

Die kandidaat bied ’n gepaste inleiding aan.

- **Haar ouers bewys aan Iris dat jy in die huwelik vreedsaam verby mekaar kan leef**, want haar ouers woon gemoedelik vir ’n tyd afsonderlik./Bv. bl. 82: *“Trou?” het ek gevra. “Ek wil nie trou nie.” My redes was moeilik verklaarbaar, selfs aan myself. Die onwilligheid was nie net vanweë my eie ouers se huwelik nie; ek het dit trouens goedgekeur dat Pa weg is om te doen wat hy altyd na verlang het. Hy en Ma was nie kwaaivriende nie; hy het gereeld huis toe gekom, al was dit net dat sy ’n slag sy klere kon heelmaak.*
- **Die feit dat Iris se ouers in afsonderlike woonplekke binne hul huwelik funksioneer**, laat haar met die idee dat dit dalk ’n oplossing vir konflik in die huwelik kan wees./ Bv. bl. 74: *“Ek gee nie om wat julle sê nie,” het Pa beslis. “In Desember trek ek bosveld toe. Die wat wil bly, kan bly.” Ma het gebly.*/Bl. 55: *... en Ma en Pa het in gemoedelike onbegrip saamgeleef.*
- **Iris besef dat liefde en omgee in ’n verhouding verlange meebring,** wanneer haar ma plaas toe trek om haar eie alleenheid op te hef./Bv. bl. 213: *Ongeveer 'n jaar na ons getroud is, het Ma aangekondig dat haar dae leeg geword het en haar aande selfs erger.*
- **Haar ouers se gebrek aan kommunikasie in die huwelik** laat by Iris die persepsie dat gebrekkige kommunikasie binne verhoudings aanvaarbaar is./Bv. bl. 56: *Ma en Pa het in gemoedelike onbegrip saamgeleef.*
- **Haar ouers se gebrek aan kommunikasie in hul huwelik** laat Iris met die oortuiging dat sy nie gaan trou nie omdat sy bang is dat sy binne so ’n verhouding vasgevang gaan raak./Bv. bl. 82: *“Ek het net geweet dat ek nie vasgevang wou word nie. Ek wou nie aan tafel sit, oorkant ’n mens wat nie meer na my luister nie.*
- **Elsa en Hannes se saaklike, koue huwelik** laat Iris besef dat ’n huwelik sonder warmte moontlik kan wees./Bv. bl. 82: *Dit was ook nie te wyte aan Elsa en Hannes se saaklike, geordende huwelik …*
- **Elsa se onromantiese onderklere/onromantiese en nugter siening van die huwelik** skok Iris se idee van ’n romantiese huweliksnag**.**/Bv. bl. 23: *Ek was geskok toe ek die trourok oor haar kop trek en op die bed neersit en sy voor my staan in die mees voorstedelike stel onderklere wat ek nog gesien het.*
- **Hannes se ontrouheid binne hul huwelik laat Iris besin oor die waarde van die huwelik,** omdat sy nie verwag het dat Hannes ontrou sou wees nie./Bv. Bl. 193: *“Kan jy dit glo?” het ek gefluister./“Maar Hannes!”*
- **Elsa se nonchalante aanvaarding van Hannes se ontrouheid** veroorsaak dat Iris oor die waarde van die huwelik besin./Bv. bl. 193: *“Hy kul my,” het Elsa gesê. “Met 'n student van hom.”*

- **Die feit dat die romanse in Hannes en Elsa se huwelik afgekoel het na die geboorte van hul seuntjie**, het Iris laat besef dat die romantiek binne die huwelik naderhand afneem./Bv. bl. 68: *maar teen die tyd dat die kind twee jaar oud was, kon ek min romanse in die situasie sien.*
- **Elsa raak later in haar huwelik 'n beter en gemakliker ma en vrou** wat Iris bewus maak daarvan dat 'n huwelik later van tyd positiewe gevolge kan inhou./Bv. bl. 190: ... *het stralend op en af gedraf met bottels en nat wasgoed en gortwater.*
- **Elsa en Hannes se gemoedelikheid met mekaar later in hul huwelik** laat dit vir Iris lyk of 'n mens in die huwelik jou eie menswees kan verloor en so opgevang kan raak in die ander persoon./Bv. bl. 55: *Elsa en Hannes het mekaar "Mammie" en "Pappie" genoem ...*
- **As Kara weier om aan trou en kinders te dink**, laat dit Iris wonder oor kinders in die huwelik./Bv. bl. 28: *Ek is nie 'n broeikas nie. My lyf behoort aan my./Met die eerste oogopslag het swangerskap my nie getref as iets romanties nie, maar ek het darem geglo dat 'n mens niks durf verwerp totdat jy dit self probeer het nie.*
- **Kara se saambly en latere terloopse troue met Claude** is vir Iris 'n aanduiding dat die huwelik tog 'n opsie behoort te wees, want selfs Kara sien daarvoor kans./Bv. bl. 191: *"Ons is lankal getroud."*
- **Die gemoedelikheid en liefdesgebare tussen Kara en Claude** wat Iris tydens haar kuier by Kara ervaar, maak die begeerte om ook in so 'n verhouding te wees by Iris wakker./ Bv. bl. 91: *... 'n gebaar so vol liefde dat ek vinnig weggekyk het, meteens hol van verlange na Peter en iemand van my eie om lief te hê.*

Die kandidaat bied 'n gepaste slot aan.

25

OF

VRAAG 7: KONTEKSTUELE VRAAG ***Die kwart-voor-sewe-lelie*** **– Eleanor Baker**

Vraag	Antwoord	Punt
7.1	Elsa se troue √	1
7.2	Die leser hoor die gebeure net vanuit Iris se perspektief./ Die leser weet nie wat die ander karakters dink nie./ Die leser lees 'n subjektiewe weergawe van die gebeure. √	1
7.3	Apartheid/Apartheidsjare/In die tyd van die Apartheidsbeleid √	1
7.4	Sy weier om die susters as *kleinmies* aan te spreek. √ Sy vleg die kinders se hare. Sy skryf briewe met raad. Sy help brei vir die kleinkinders. √ *Die kandidaat bied TWEE gepaste voorbeelde uit die roman vir EEN punt elk aan.*	1 2
7.5	Johanna het 'n baie gemaklike/gemoedelike verhouding met Iris en haar familie. √	1

7.6	Sy verwag dat Elsa meer romanties moet wees./ Sy verwag dat Elsa vrouliker onderklere op haar wittebrood/eerste huweliksnag moes dra. √ Iris verwag van Elsa om romanties/tradisioneel op haar troue te wees, maar Iris se rok vir haar eie troue is ook nie tradisioneel nie./ Iris se trourok is gemaak van haar ma se ou gordyne./ Iris trek ’n trui oor haar trourok aan. √	1 1
7.7	Sy soek nog na die ideale huweliksmaat. √ Iris sien die huwelik as romanties terwyl Elsa dit as prakties/alledaags sien. √ Iris sien die huwelik as romanties; vir Kara is die huwelik iets wat terloops gebeur. √ Die egskeiding van dr. Anders maak haar bewus van die werklikheid van die huwelik./van die huwelik sonder die fantasie./wat nie net uit romanse bestaan nie. √	1 1 1 1
7.8	Iris skep die karakter, Greta, wat swanger word./ Iris reageer ontsteld as sy hoor dat sy ’n glips was. √ Kara sê sy gaan nooit trou nie./kinders hê nie./toelaat dat haar lyf ’n broeikas word nie. √	1 1
7.9	Dit verwys na Iris se ontmoeting met Peter dieselfde aand./ Dit verwys na haar nuwe “boyfriend”. √ **EN** *Die kandidaat bied ’n eie mening aan, bv.* Ja Dit het gelei tot ’n huwelik met Peter. Dit het gelei tot die besef dat ’n mens se blomtyd ook in elke dag se gewone bestaan kan lê. **OF** Nee Dit het gelei tot ’n vaste verhouding met Peter. Deur Peter se toedoen het sy die modelkontrak laat vaar en so haar enigste kans op ’n blomtyd verloor. √√ *Die kandidaat bied TWEE soortgelyke motiverings vir EEN punt elk aan.*	1 2
7.10	Iris beteken godin van die reënboog. √ Iris se voorkoms is vir haarself vaal en onopsigtelik/. Iris het vir haarself nie soos ’n reënboog gelyk nie./ Sy het haar eerder as dienares van hoëre gode gesien. √√ *Die kandidaat gee TWEE redes vir EEN punt elk.*	1 2

7.11	Innerlike konflik √ Sy was aanvanklik ongeërg oor die feit dat sy en Peter seksueel verkeer het, maar sy wonder oor die ondeurdagtheid van haar impulsiewe besluit. √ *Die kandidaat se antwoord moet TWEE dele waaruit die konflik bestaan, bevat.*	1 1
7.12	Riekie was die strooijonker (by Elsa se troue). √ Hy het haar nie aangestaan nie./ Hy het haar koud gelaat./ Sekere dinge van hom het haar irriteer./ Sy het moeg geraak vir hom. √	1 1
		25

OF

VRAAG 8: LITERÊRE OPSTEL – *Manaka Plek van die Horings* – Pieter Pieterse

Hierdie vraag word aan die hand van die aangehegte RUBRIEK VIR DIE NASIEN VAN DIE OPSTELVRAAG VIR DIE ROMAN EN DRAMA nagesien.
LET WEL:
- Dis ’n breë raamwerk van feite.
- Al die feite hoef nie genoem te word nie.

Die kandidaat bied ’n gepaste inleiding aan.

- **Ouma Essie, Manaka se Profeet van die Bybel/geestelike leier, maak dit duidelik dat sy Baas as ’n Christen sien**, want hy is ’n goeie mens./hy bewys goeie dade aan almal./ Bv. bl. 43: *Ouma Essie was reg ... Want jy het haar weggejaag maar agterna het jy tog die malariapille gebring.*/Bl. 91: *Hy gee vir baie mense pille as hulle siek is. Hy gee ook kos vir die mense wat honger is.*
- **Ouma Essie is oortuig dat Baas deur die Here gestuur is/uitverkies is om die mense van Manaka te kom help,** want dis hoe die sendingstasie in die verlede begin is./ Bv. bl. 43: *… want sy weet die tyd het gekom dat iemand gestuur word om die mense van Mana-ka te help.*
- **Ouma Essie bring vir Baas ’n hoender om vir die sendelinge kos te gee** omdat sy hom so aan sy verantwoordelikheid om vir die kerk se mense te sorg, wil herinner./ Bv. bl. 105: “*Dit is vir jou om kos te gee vir die baie mense wat die Here na jou toe gestuur het.” Baas vat die hoender.*
- **Ouma Essie tree op as bemiddelaar tussen Baas en die sendelinge**, want sy besef sy moet die spanning tussen Baas en die sendelinge ontlont./Bv. bl. 117–118: … *baie jare na die buffeljagter verdwyn het, toe versorg die Here nog altyd sy plantjie. En hoekom sal die Here nou sy hand wegvat net oor iets wat tussen mense gebeur?*
- **Ouma Essie tree op as tussenganger tussen Baas en die khuta**, want so verseker sy dat godsdiens sy regmatige plek op Manaka kan behou./Baas in Barotseland kan aanbly om sy droom te kan bewaarheid./Baas later die rol van versorger op Manaka sal kan oor-neem./Bv. bl. 167: *“… mense van hierdie hele stam vra hoekom die vergadering van hierdie khuta nie meer met ’n gebed oopgemaak word soos dit al die jare was …”*/“*Ek sal hier bly sit dat ek met my eie ore kan hoor of iemand wat sy geld op honger mense en siek mense in jul families uitgegee het, ook weggejaag word.”*

- **Ouma Essie beïnvloed vir Baas deur te sê dat die Here vir sy kinders drome gee,/ dat sy droom om 'n boot op die rivier te bedryf die plan van die Here is om hom op Manaka te kry,** want sy wil hom herinner aan sy roeping om 'n verskil op Manaka te maak./ Bv. bl. 203: *Die drome wat die kinders van die Here droom, is die drome wat Hy vir hulle gee om te droom, het sy daardie dag gesê.*/Bl. 203 "*Dis nie ons wat jou pla nie. … Dit is die Here, jongman."*
- **Ouma Essie bely teenoor Baas en die sendelinge dat sy haar Bybel in die water gegooi het toe sy aan God getwyfel het sodat** Baas kan hoor dat almal soms in hul geloof twyfel./Bv. bl. 163: "*Toe het ek, toe ek al 'n ou vrou was, my Bybel in die rivier gegooi ..."*/Bl. 184: (Baas) *Kan 'n mens die ewige lewe hê en dit verloor? Ouma Essie het haar Bybel in die rivier gegooi.*
- **Ouma Essie gee muluti Joseph se lyfband vir Baas om sy broek bo te hou,** omdat sy hom wil lei om simbolies in sy rol as geestelike leier in te groei./want dis simbolies van die krag wat (so glo sy) Baas besit om haar man se opvolger te wees./Bv. bl. 121: "*'n Sterk man moet 'n sterk lyfband dra."*
- **Ouma Essie help Baas in sy soeke na 'n Christenidentiteit,** want sy beantwoord sy vraag oor wat van 'n mens 'n Christen maak./sy verwys hom na gedeeltes in die Bybel om hom te help met antwoorde op sy vrae./sy vra hom of hy 'n Bybel het./of hy die Bybel glo./Bv. bl. 202: *Jou reg om 'n Christen te wees maak van jou 'n Christen.*/Bl. 202: "*Glo jy hierdie Boek?"*/Bl. 202: "*Nou vat al twee saam en gaan lees Romeine 10 vers 20."*
- **Ouma Essie konfronteer Baas met sy geloof in die Bybel** omdat haar opdrag aan hom om sekere teksgedeeltes in Romeine te lees die behoefte by hom skep na meer kennis./ Bv. bl. 202: "*Ek het twee. Dit wil nie sê ek het die antwoorde nie."*/Bl. 203: "*Dis nie ons wat jou pla nie... Dit is die Here, jongman", sê sy./Bl. 207: "Wat weet jy van Jesus?" vra Baas.*
- **Ouma Essie stel voor dat Baas uit Romeine in die Bybel moet lees (op soek na antwoorde),** want hy erken dat hy nie al die antwoorde het nie./Bv. bl. 202: "*Ek het twee. Dit wil nie sê ek het die antwoorde nie."*
- **Ouma Essie gee opdrag dat Baas teksgedeeltes uit Romeine moet lees,** want sy besef dat hy toenemend worstel met/konflik ervaar oor sy Christenskap./dat hy in die Bybel belangrike antwoorde sal kry./Bv. bl. 210: *Hoekom het hy nooit gewonder of hy die Bybel glo, tot ouma Essie dit vir hom gevra het nie?*
- **Ouma Essie suggereer dat Baas Manaka toe gestuur is met 'n spesifieke doel (nadat die kerk afgebrand is),** want hy dink onmiddellik terug aan Whitey se woorde oor die sg. familiekwaal./Bv. bl. 234: *Wie weet of jy nie met die oog op 'n tyd soos hierdie Manaka toe gestuur is nie? het ouma Essie gesê.*/Bv. bl. 234: *Is dit dalk ook hoe die familiekwaal werk waarvan Whitey gepraat het?*/Bl.191*: "Omgee is 'n familiekwaal."*
- **Ouma Essie gee vir Baas 'n hondjie in die plek van Brindle** en bewys hierdeur aan Baas dat 'n Christen aan sy dade geken word./suggereer dat hy in die toekoms 'n leier-hond op Manaka sal benodig./dat sy reeds aanvaar het dat hy sal bly./Bv. bl. 239: "*Dit is 'n hond wat ouma Essie gister al vir jou gestuur het," sê Grace.*
- **Ouma Essie help Baas om rustigheid oor sy geloof te kry**, want hy begin uit behoefte Bybel lees; dis nie meer 'n ritueel soos op Sable Ranch nie./Bv. bl. 240: *... vroegoggend onder die worsboom langs die water waar Baas in sy ma se Bybel sit en lees.*/Bl. 26: *Selfs toe Baas later die Bybel minder gereeld uithaal en uiteindelik glad nie meer nie ... aand na aand wag vir die ritueel.*
- **Ouma Essie se groot invloed op Baas is duidelik,** want hy bid sy eerste gebed in jare juis by haar siekbed./Bv. bl. 243: *"Dankie, Here. Amen," sê Baas.*
- **Vir ouma Essie is die bankies by die worsboom sinoniem met die verkondiging van die Woord,** want sy praat gedurig met Baas daaroor./noem dit die kerk./praat oor die eerste wit man en haar muluti Joseph wat die kinders daar onderrig het./Bv. bl. 118: *Tot daar weer 'n kerkgebou is, sal hierdie boom (en die bankies) die kerk wees.*

- **Baas reageer woedend op Ouma Essie se uitspraak dat hy ’n Christen is,** want hy wil aanvanklik niks met Christenskap te make hê nie./Bv. bl. 43: “*Wat de ... het haar dié idee gegee?”*/Bl. 91: “*Die laaste keer toe iemand jou ’n Christen genoem het, het jy baie lelik gepraat.”*
- **Baas reageer uiters negatief op die suggestie dat hy met ’n doel na Manaka gestuur is,** want hy wil ongebonde en onafhanklik aangaan met sy lewe./wil nie welsynswerk doen en aan ander aandag gee nie./wil op sy boot fokus./Bv. bl. 43: “*Sê vir daardie ouma Essie van jou ek is nie gestuur nie en ek is vir seker nie hier om enigiemand te kom help nie.”*
- **Baas begin hom geleidelik steur aan die plaaslike bevolking se nood/begin uitreik na die plaaslike mense a.g.v. ouma Essie se woorde oor sy goeie dade/Christenskap/ die feit dat hy gestuur is**, want hy stap (nadat hy vroeër vir ouma Essie weggejaag het) in die nag Mubuyo toe om malariapille vir Grace weg te bring./Bv. bl. 43: “*Ouma Essie was reg ... Want jy het haar weggejaag, maar agterna het jy tog die malariapille gebring.”*/ Bl. 91: “*Hy gee vir baie mense pille as hulle siek is. Hy gee ook kos vir die mense wat honger is.”*
- **Baas wil aanvanklik niks met die khuta te make hê nie/respekteer hulle nie,** want hy noem hulle hansworse./vloek mnr. Mosko./Bv. bl. 87: *“Sê vir hulle hulle kan in hulle ... vlieg,” antwoord Baas.*
- **Baas wil nie die sendelinge op sy blyplek ontvang nie/is baie ontsteld omdat hulle sy privaatheid binnedring,** want hy wil nie by Christenskap/sendingwerk/ander mense betrokke wees nie./glo nie ouma Essie se woorde nie./glo steeds dat hy nie gestuur is nie./ Bv. bl. 82: “*Wat soek julle in my kamp?”*/Bl. 82: “*Dit is mý kamp die,” sê hy weer. “En daardie is my honde se slaapplek.”*
- **Hoewel onwillig, aanvaar Baas subtiel die verantwoordelikheid vir die versorging van die sendelinge/dat die sendelinge na hom toe gestuur is/dat hy met ’n doel na Manaka gestuur is**, want hy aanvaar die hoender wat ouma Essie vir hom en die sendelinge bring./Bv. bl. 105: “*Dit is vir jou om kos te gee vir die baie mense wat die Here na jou toe gestuur het.” Baas vat die hoender.*
- **Baas aanvaar ouma Essie se optrede/leiding/besluite/bemiddeling by die vergadering onder die worsboom/ingryping om die spanning te ontlont,** want hy stem toe dat die sendelinge op die boonste gedeelte van Manaka kan bly./om te gaan jag om kos te kry./dat hy vir die wit mense sal sê wat hulle moet doen om ’n dak oor hulle koppe te kry./ Bv. bl. 118: “*Die ander man wat wit is, sal vir julle sê wat om te doen om ’n dak oor julle koppe te kry*.”/Bl. 119: “*Juffrou Nanna sal jou wegbring*.”/Bl. 121: *Baas vat die lyfband van fyngevlegte voorslagriempies wat ouma Essie uit haar voorskoot se sak haal ...*
- **Baas se aanvaarding van ouma Essie se reëlings oor die situasie op Manaka herinner hom aan sy oupagrootjie en sý rol op Manaka**, want ouma Essie verwys na Baas se oupagrootjie, en Baas ook, as versorgers van Manaka./Bv. bl. 117–118: “*Die man wat die Here uitverkies en gestuur het om die saadjie vir Hom te kom plant, was ’n jagter ... baie jare na die buffeljagter verdwyn het, toe versorg die Here nog altyd sy plantjie. En hoekom sal die Here nou sy hand wegvat net oor iets wat tussen mense gebeur?”*
- **Baas ervaar toenemend konflik oor godsdiens/sy godsdiensbelewing**, want hy begin meer vrae oor geloof/godsdiens/Christenskap vra./want hy vra vir ouma Essie wat van ’n mens ’n Christen maak./Bv. bl. 202: “*Wat maak van ’n mens ’n Christen, ouma Essie?”*
- **Baas besef dat hy sy godsdiensonsekerheid moet opklaar,** want dit beïnvloed sy omgang met almal op Manaka./in Barotseland./Bv. bl. 202: *“Ek wil weet, ouma Essie. Ek het dit nodig om te weet*.”/Bl. 202: “*Ek het meer as een Bybel, ouma Essie. Ek het twee. Dit wil nie sê ek het die antwoorde nie.”*
- **Baas se gesprekke/gedagtes bewys al meer dat sy konflik oor godsdiens baie intens is**, want hy vra selfs vir meneer Johnnie uit oor Jesus./dink aan woorde van gesprekke met ouma Essie./Bv. bl. 207: “*Wat weet jy van Jesus?”*/Bl. 203: *Die drome wat die kinders van die Here droom, is die drome wat Hy vir hulle gee om te droom, het sy daardie dag gesê.*

- **Baas besef n.a.v. ouma Essie se woorde dat sy droom om, soos sy oupagrootjie, 'n boot op die Zambezi te hê, 'n droom is wat die Here hom gegee het**, want hy kry al meer sekerheid./hy lees al meer uit die Bybel./lees selfs uit Whitey se Bybel./ Bv. bl. 210: *Hoekom het hy nooit gewonder of hy die Bybel glo, tot ouma Essie dit vir hom gevra het nie?*/Bv. bl. 210: *Ek het my laat vind deur die wat My nie gesoek het nie, het hy in Whitey se Bybel gelees.*
- **Baas kry rustigheid oor sy geloof a.g.v. ouma Essie se leiding** wat daartoe lei dat hy nou meer gereeld uit behoefte Bybel lees teenoor die *ritueel* wat dit vroeër was./ Bv. bl. 240: *... vroegoggend onder die worsboom langs die water waar Baas in sy ma se Bybel sit en lees.*/Bl. 26: *Selfs toe Baas later die Bybel minder gereeld uithaal en uiteindelik glad nie meer nie ... aand na aand wag vir die ritueel.*
- **Baas gee die lyfband van muluti Joseph aan ouma Essie terug***,* want hy het in die rol van geestelike leier ingegroei./hy het nie meer 'n ander sterk man se hulp nodig om self sterk te word nie./sy godsdiensstryd is opgelos./Bv. bl. 243: *"Dankie, ouma Essie," sê hy. "Ek het dit nie meer nodig nie."*
- **Baas bid vir die eerste keer in jare wanneer ouma Essie op haar siekbed lê,** want hy is dankbaar vir die ou vrou se rol in sy geloofsoortuiging**.**/hy het sy konflik opgelos./hy weet nou wat sy rol op Manaka is./Bv. bl. 243: *"Dankie, Here. Amen," sê Baas.*
- **Baas aanvaar die verantwoordelikheid as die geestelike versorger van Manaka,** want direk na die gebed sê hy dat die kerk se deure en vensters gekom het./gaan kap hy die buffelkop teen die boom vas as teken dat hy gekom het om te bly./Bv. bl. 244: "*Die deure en die vensters vir die kerk en vir die huis het gekom," sê Baas.*/Bl. 244: *By sy kamp dra Baas Morena se horings teen die bult uit en slaan dit bokant Manaka se naambord teen die stutpaal vas.*
- **Die herstel van die bankies deur Baas en Grace dui daarop** dat die Woord op Manaka sal voortleef.**/**dat Baas 'n groot aandeel aan die geestelike versorging/kerk van Manaka se mense gaan hê./Bv. bl. 244: *Baas skroef die eerste bankie se plank op die stutpaaltjies onder die worsboom vas*.
- **Baas se omgee vir die geestelike versorging van mense op Manaka blyk duidelik,** want hy koop meneer Johnnie se vrou en kind los./Bv. bl. 239: *Hy (Baas) stuur hom (meneer Johnnie) om vir sy skoonmense te gaan sê dit is die losprys vir sy vrou en sy kind.*

  Die kandidaat bied 'n gepaste slot aan.

OF

VRAAG 9: KONTEKSTUELE VRAAG – *Manaka Plek van die Horings* – Pieter Pieterse

Vraag	Antwoord	Punt
9.1	Hy probeer Baas in die versoeking lei./ompraat om by diamantsmokkelary betrokke te raak./ Ouma Essie sal onmiddellik onthou dat sy nie vir haar gasvryheid betaal is nie./Hy skuld Ouma Essie geld./ Grace sal herinner word aan sy poging om haar te verkrag. √	**1**
9.2	Baas voorsien kos aan almal wat op Manaka aankom./deel sy lewensmiddele met almal wat honger en siek is./doen welsynswerk./moes konsessiegeld betaal./kon nie die vleis verkoop nie./het die vleis weggegee. √√ *Enige TWEE antwoorde vir EEN punt elk.* Die mense beskou Baas as 'n Christen op grond van sy dade./aanvaar dat hy 'n goeie mens is./sien in hom 'n geestelike leier./kry in hom iemand wat hulle belange op die hart dra./ Baas aanvaar uiteindelik dat hy met 'n doel na Manaka gestuur is en/of hulle geestelike leier is. √	2 1 1
9.3	Sy eerlikheid/doelgerigtheid/standvastigheid/goedhartigheid √ Grace glo Baas is 'n Christen daarom raak hy nie by diamantsmokkelary betrokke nie./doen hy nie verkeerde dinge nie./laat hy hom nie deur Riekert omkoop nie. √ Dit is realisties, want sy Christelike agtergrond/waardes verhoed dat hy die uitnodiging aanvaar./ Hy loop altyd die regte pad./doen altyd die goeie/regte ding./hou hom nie met kwaad op nie./ Baas is 'n sterk man./is in alle omstandighede in beheer./laat hom nie in 'n hoek vaskeer nie./wys dat hy baas is op Manaka. **OF** Dit is nie realisties nie, want as 'n mens graag 'n droom wil laat realiseer, sal jy enige iets doen. √	1 1 1
9.4	Hulle weet dat hy arrogant/'n bedrieër/skurk is. √ Hy word gevange geneem. √	1 1
9.6	Zambezi Grace √	1
9.7	Baas het Grace nooit misbruik nie. √	1
9.8	Daar is nuwe lewe/hoop/'n nuwe toekoms op Manaka. √ Baas en Grace herstel die bankies onder die worsboom./Baas en Grace tree in 'n nuwe verhouding wanneer sy hom op sy versoek op sy naam noem./Hulle stap saam, in Lozi-tradisie, om die boot te gaan soek./na 'n nuwe toekoms. √	1 1

9.9	Baas en Mark James het dit verwyder toe Baas die boot na die paalstellasie geneem het. √ Nanna wil die bankies regmaak, maar Baas wil dit nie toelaat nie. √	1 1
9.10	Die Bybel/godsdiens sal steeds op Manaka verkondig word./ Baas aanvaar sy rol as geestelike leier op Manaka/volg uiteindelik in sy oupagrootjie se voetspore./ Baas het gekom om te bly. √ Whitey het die hout vir die klaarmaak van die bankies voorsien. √ Grace het vir hom gesê dat R5 te min is vir sy drome./hom aan sy oupagrootjie en die droom herinner toe hy wou moed opgee. √	1 1 1
9.11	Riekert het haar eenkeer probeer verkrag./Hy gee geld vir Meneer Kebbey om met Grace te trou. √ Sy huil oor die verval van godsdiens op Manaka./omdat Baas weier om sy rol as geestelike leier in te neem. √ *Die kandidate bied EEN rede vir Baas en EEN vir Riekert vir EEN punt elk aan.* Dit moet glad nie lekker wees om met iemand te trou vir wie jy nie lief is nie./om met ’n familielid te moet trou nie./ Dit moet baie erg wees om verkrag te word. √ *Enige soortgelyke antwoord vir EEN punt.* Dit moet seer maak om te sien/ervaar hoe iemand vir wie jy omgee, die Here ontken./hom teen godsdiens verset./nie sy roeping erken nie./ Dit moet bitter wees om te vrees dat jy met iemand soos meneer Kebbey moet trou terwyl jy vir iemand soos Baas omgee. √ *Enige soortgelyke antwoord vir EEN punt.*	1 1 1 1
9.12	Ja Dié verteller weet ook dat Baas se oupagrootjie bykans ’n eeu vantevore die kanaal laat bou het./verwys subtiel na die kanaal wat Baas en sy oupagrootjie bind. √	1
		25

OF

VRAAG 10: LITERÊRE OPSTEL *Vatmaar* – AHM Scholtz

Hierdie vraag word aan die hand van die aangehegte RUBRIEK VIR DIE NASIEN VAN DIE OPSTELVRAAG VIR DIE ROMAN EN DRAMA nagesien.
LET WEL:

- Dis ’n breë raamwerk van feite.
- Al die feite hoef nie genoem te word nie.

Die kandidaat bied ’n gepaste inleiding aan.

- **Oom Chai het met Bettie getrou om sy broerskind die skande te spaar**, want sy broerskind was reeds getroud./Bv. bl. 273: *Later het ons gehoor die kind se pa is een van oom Steven se seuns, ’n getroude man met kinders.*
- **Die mense van Vatmaar, Ouma Drieka ingesluit, het min respek vir oom Chai se huwelik getoon** omdat hulle van mening was hy het met ’n kind getrou./Bv. bl. 274: *Hy het ’n kind getrou, die vuilgat!*
- **Oom Chai se huwelik het sy voorkoms beïnvloed**, want hy het sy klere aangepas om jonger te lyk en het nie meer kruisbande gedra nie, maar net ’n belt./Bv. bl. 278: *Óf Bettie óf oom Chai het sy manier van lewe verander.*
- **Die mense het vir oom Chai gelag,** want Bettie het hom domineer en voorgesê hoe om te maak./Bv. bl. 278: *En die mense het gelag as hulle hom met sy nuwe voorkoms sien.*
- **Oom Chai is beïnvloed deur sy huwelik,** want hy het nou aan die stokvel deelgeneem wat hy voorheen veroordeel het./Bv. bl. 279: *Vroeër het hy altyd onder sy peperboom gesit en alles veroordeel wat hy by die stokvel sien gebeur het.*
- **Die ou oumas van oom Chai se portuur het hom ’n gek genoem**, want hy was nou een van die voorbokke met die dans./Bv. bl. 279: *Die blêrrie fool, hy is jags.*
- **Oom Chai se vriende het nie vir hom kom kuier nie,** want hulle het nie meer tuis by hom aan huis gevoel nie./Bv. bl. 280: *Sommer gou het oom Chai se vriende nie meer by hom kom kuier nie, want hulle het gesê hulle voel ontuis.*
- **Oom Chai se dood kan, volgens die dokter,** aan sy huwelik met ’n jonger vrou toegeskryf word./Bv. bl. 281: *Te veel lekker laat die hart staan.*
- **Oom Chai se huwelik bring die lelike in hom na vore,** want hy het nie daarvan gehou dat Bettie met ander seuns dans nie./hy het haar rok oor haar knieë afgetrek sodat die ander nie haar knieë sien nie./Bv. bl. 279: *Hy het nie daarvan gehou dat die seuns met haar dans nie./*Bl. 279*: As hy dan weg was, het die kêrels met hulle oë vir haar gewys sy moet die rok weer opskuif./*Bl. 281: *Sy het soos ’n hen in ’n hok in haar eie huis gevoel.*
- **Mevrou Bosman het nie haar man vertrou nie**, want sy was oortuig daarvan dat hy vir Kaaitjie se swangerskap verantwoordelik was./Bv. bl. 249: *Daai pens ... het iets met jou te make.*
- **Mevrou Bosman het haar man manipuleer**, sy het hom met liefde omgekoop om te doen wat sy wil hê./Bv. bl. 249: *En as dit alles oor was, het sy geweet sy kan hom vra net wat sy wil, hy het amper nooit vir haar nee gesê nie.*
- **Mevrou Bosman se wantroue in haar man** het tot gevolg gehad dat sy Kaaitjie wou dwing om vir ’n aborsie te gaan./Bv. bl. 258: *Da’ vat ek die hak.*
- **George Lewis trou met Ruth omdat hy haar lief het vir wie sy is,** hy sien nie haar kleur nie./Bv. bl. 12: *I don't see her blackness, you know.*/Bl. 12: *I am not me and she is not she. Our hearts beat as one beat, and we take breath in-between beats together.*
- **Hul huwelik het gevolge vir albei ingehou t.o.v. hul blyplek**, want Ruth het nie by haar Batswana-mense gebly nie en George nie by sy mense nie, hulle het albei in Vatmaar gaan woon, waar almal welkom was./Bv. bl. 20: *In hul sesde huweliksmaand het hulle in Vatmaar kom bly.*
- **Ruth het na haar huwelik groot invloed op Vatmaar uitgeoefen,** want Vatmaar se mense is as deel van Ouma Lewies beskou en die kerk was stampvol met haar begrafnis./Bv. bl. 41: *Die kerk was stampvol want Vatmaar se mense was deel van Ouma Lewies.*

- **Dit blyk dat George en Ruth se dogter bevooroordeeld optree,** want sy het verkies om nie met die mense van Vatmaar in ’n verhouding te staan nie./Bv. bl. 99: *Dad, het sy gesê, I prefer a white man to a coloured man.*
- **Ma Khumalo se vriendskapsverhouding/ouer-kind-verhouding strek oor grense van rasse,** want sy neem vir Borman (Norman) van der Westhuizen in nadat hy beide sy ouers tydens die Boere-oorlog verloor het en sy eie mense hom nie wou hê nie./ Bv. bl. 198: *Na Vereeniging wou niemand hom hê nie.*
- **Die invloed van dié verhouding is dat elkeen van hulle iemand gehad het,** want Norman het sy ouers in die Boere-oorlog en konsentrasiekamp en Ma Khumalo haar man en kinders in die konsentrasiekamp verloor./Bv. bl. 199: *Hy was dadelik lief vir hierdie nuwe swart ma, want sy was al wat hy op aarde gehad het. En gelukkig vir hom het sy ook al haar kinders en man in ’n swart konsentrasiekamp, verloor.*
- **Ma Khumalo het toegesien dat hy skool toe moes gaan om te leer lees en skryf**, so kon hy as soldaat briewe aan haar en ook namens Heinrich Miller skryf./Bv. bl. 203: *... my ma het my na ’n skool vir bruin mense gevat.*
- **Norman kon vir Ma Khumalo help met die wasgoed wat sy vir ’n inkomste gewas het,** want sy het moeg geword wanneer sy die bult na die Whites se huis moes uitloop./Bv. bl. 203: *Altyd as ek uit die skool uitgekom het, het ek die wasgoed vir Mister Norman White gevat.*
- **Norman kon later vir Ma Khumalo sorg** en sy het nie meer nodig gehad om wasgoed vir ’n inkomste te was nie./Bv. bl. 204: *Daarna het my ma opgehou wasgoed was, want ek het gesê: Dit is nou my beurt om agter die familie te kyk.*
- **Ma Khumalo het nie alleen gesterf nie**, want Norman was by haar./Bv. bl. 209: *Daardie aand so teen nege-uur het Ma Khumalo Norman se hand gevat.*

Die kandidaat bied ’n gepaste slot aan.

25

OF

VRAAG 11: KONTEKSTUELE VRAAG *Vatmaar* – AHM Scholtz

Vraag	Antwoord	Punt
11.1	Kaaitjie het verdwyn./Kenneth het nie geweet wat van haar geword het nie./waar sy haar bevind het nie. √	1
	Mevrou Bosman het nie Kenneth se briewe vir Kaaitjie gegee nie. √	1
11.2	Ja Sy het die wil om te leef verloor nadat sy nie meer van Kenneth gehoor het nie.	
	OF	
	Nee Daar was nie mediese hulp/’n kliniek/’n dokter beskikbaar om Kaaitjie tydens die geboorte by te staan nie. √	1
	EN	
	Kenneth het vir vier dae by Kaaitjie se graf gesit. √	1
	Die mense het met Kenneth gesimpatiseer./Kenneth se hand geskud. √	1

11.3	Teen daardie tyd was Kaaitjie reeds dood. √ Hy en Suzanne gaan soek na Tant Wonnie nadat die polisie haar in hegtenis geneem het. √ *Die kandidaat kan 'n ander geskikte voorbeeld uit die roman aanbied.*	1 1
11.4	Mister Burns het vir Kenneth omgegee./ Dit was meer as 'n werksverhouding. √ Hy moes die vorige voorman weer in diens neem. Kenneth was weer 'n skrynwerker. Kenneth kon nie sy toolbox gaan haal nie**.** √√ *Die kandidaat bied enige TWEE redes vir EEN punt elk aan.*	1 2
11.5	Sy ma was gekant teen die verhouding met Kaaitjie./ Sy het probeer om Kenneth en Kaaitjie se verhouding te verongeluk./ Sy wou vir Kenneth 'n geleerde vrou kry. √ Ja Kenneth se ma ken hom en weet wat goed vir hom is. **OF** Nee Ouers/Iemand se ma behoort nie in jou liefdeslewe in te meng nie. √ *Die kandidaat bied 'n gepaste motivering van sy eie aan.*	1 1
11.6	Kenneth se pa het hom beter geken as wat hy homself geken het./ As man het Kenneth se pa verstaan hoe dit voel om na iemand te verlang.√	1
11.7	Kenneth en Suzan bly saam in Tant Wonnie se huis al is hulle ongetroud. √ (Die milieu/gemeenskap keur nie 'n swanger, ongetroude meisie goed nie) gevolglik het Kenneth en Suzan in aparte kamers geslaap. √	1 1
11.8	Sy neem Kaaitjie se baba as haar eie aan. √	1
11.9	Kliniek Katrina √ Ja Hy het gevoel Kaaitjie se nagedagtenis kan so vereer word. Hy kan voortgaan met 'n nuwe lewe./sy verhouding met Suzan verder neem. **OF** Nee Kenneth sal hom altyd verwyt omdat Kaaitjie dood is sonder om sy briewe te ontvang. √ 'n Kliniek sal hom nog altyd aan Kaaitjie herinner. √ *Die kandidaat bied TWEE redes binne konteks van die roman vir EEN punt elk aan.*	1 2

11.10	Kaaitjie het Kenneth se kind verwag wat indirek tot haar dood gelei het, terwyl Kenneth bid dat hy nie die oorsaak van iemand se seer wil wees nie. √	1
11.11	Omdat Kenneth ’n gelowige was, het hy nie die dames misbruik nie. √ Hulle wou trou as teken dat God hulle saamgevoeg het. √	1 1
11.12	Sy het geweet sy was verantwoordelik vir die brand, maar kon aanvanklik vir niemand sê nie. √	1
11.13	Hy was oortuig dat sy ouers Suzan sal aanvaar. √ Dit voltooi ’n sirkel van liefde./ Suzan is vroeg sonder ’n pa gelaat en het nou iemand wat sy plek inneem./ Suzan het haar ma verloor, maar het nou byna weer haar pa teruggekry. √	1 1
		25
		25

OF

VRAAG 12: LITERÊRE OPSTEL Onderwêreld – Fanie Viljoen

Hierdie vraag word aan die hand van die aangehegte RUBRIEK VIR DIE NASIEN VAN DIE OPSTELVRAAG VIR DIE ROMAN EN DRAMA nagesien.

LET WEL:

- Dis ’n breë raamwerk van feite.
- Al die feite hoef nie genoem te word nie.

Die kandidaat bied ’n gepaste inleiding aan.

- **Die duister onderwêreld speel ’n rol in Greg se lewe wanneer hy as ’n tipiese skoolheld, hoofseun en vleuel van die eerstespan in opstand kom teen die gesag van Dok Pienaar** omdat hy hom openlik uitspreek oor die skool se houding teenoor die verdwyning van Eckardt./Bv. bl. 75 *Voor ek kan keer, spoeg ek die woorde uit: “Ek dink dis pateties!”*
- **Greg word deel van die onderwêreld wat die gesag van sy ouers verwerp wanneer hy die gesag van Dok Pienaar verwerp.** Dit veroorsaak ook meer wrywing tussen hom en sy pa omdat sy pa die soort gedrag nie goedkeur nie./Bv. bl. 76 ... e*k sal aan my pa moet kan verduidelik wat ek gedoen het.*
- **Die onderwêreld van die opstandige adolossent kry nog ’n groter houvas op Greg na die dood van John,** want hy kom in opstand teen sy pa wat opstandigheid nie duld nie./bl. 106 *Dan is ek ten minste nie die eerste kind kind wat jou teleurstel nie, Pa! ... Eers was John alles, totdat hy besluit hy het genoeg gehad en hy gaan suip daardie pille.*
- **Greg verwerp sy pa se gesag as dié op hom druk plaas om te presteer en hy die druk ignoreer** omdat hy nou na John se selfdood die die enigste seun is wat hulle familienaam hoog kan hou. / *Bv. Bl. 48: Dis nie goed genoeg nie. Ek het beter verwag van jou.*
- **Na die dood van John word Greg ’n slagoffer van die onderwêreld van emosies.** John was sy rolmodel, maar iets het hom na selfmoord gedryf/ *Bv. Bl. 107: Is dit hoe John gevoel het? In ’n hoek vasgekeer. Dalk is my pa reg, dalk is ek so sleg soos wat hy sê.*

- **Die onderwêreld van kuberkraking sluk Greg in wanneer hy Eckardt ontmoet en dié hom in die onderwêreld van kuberkraking inlei -** 'n vriendskap wat sy lewe onomkeerbaar sou verander; hom sou inlei in die wêreld van kuberkraking .*Vir die eerste keer sedert John se dood voel ek of ek regtig lewe.*
- **Eckardt het 'n slegte invloed op Greg en hy word so in die onderwêreld van kuberkraking, misdaad en witbroodjiemisdaad ingelei,** want hy breek by die skool se netwerkkamer in/hy druip vir die eerste keer 'n Wiskundetoets/hy ontmasker sy pa en Dok Pienaar se korrupsie/word 'n kuberkraker./Bl. 81 *"So daar is goodguys en die bad guys in die hacking-onderwêreld. Ja, hulle praat van die black hats en die white hats. En die black hats is seker die krimenele."*
- **Greg word deel van die onderwêreld van kuberkraking** wanneer Eckardt hom daarin oplei/ *Bv. Bl. 78: Maak toe die kamerdeur. Cyberspace se onderwêreld wag...*
- **Die onderwêreld word 'n groter deel van Greg se lewe wanneer hy probeer om Eckardt op te spoor,** want hy gebruik die hacking-metodes wat Eckardt hom geleer het./ *Bv. Bl. 117: My asem slaan weg toe ek die foto sien. Die main peanut in die pakkie, kompleet met sy blink voorkop en fake smile: Dok Pienaar.*
- **Die rol wat die duister onderwêreld in Greg se lewe speel** blyk ook uit die feit dat hy later soos Eckardt 'n loner genoem word en al hoe minder sy verantwoordelikhede as leier en sportman nakom*/ Bv. Bl.116: Vir die soveelste keer gaan ek terug na Ekk-0 se onderwêreld/ Bl. 123: Hoekom was jou kamerdeur gesluit? Ek het geswot, TJ.*
- **Wanneer Greg skelm begin word en sake in sy eie hande neem, word die rol/invloed van die onderwêreld in sy lewe ook duideliker.** Hy speel nie van die begin oop kaarte met die polisie nie/maar nadat hy vir sy betrokkenheid by kuberkrakery uitgevang is, bied hy sy hulp aan die polisie. *Ek weet ek is skuldig aan hacking. Maar as julle my help kan ek julle help… dalk…*
- Wanneer Greg verantwoordelik voel vir sy pa se ondergang**,is dit duidelik dat die onderwêreld van hom 'n slagoffer gemaak het.**/ *Bv. Bl. 216: Dit voel amper vir my of ek dit verdien omdat ek my pa, my eie pa op hierdie manier in die steek gelaat het.*
- Die sosiale manipulasie wat Eckardt op Greg toepas **is ook 'n teken van die emosionele invloed van die onderwêreld op Greg**. Greg val pens en pootjies in die strikke van Eckardt se wraak.
- **Uiteindelik besef Greg dat hy tog nie so bulletproof is nie** en ontwikkel van 'n kuberkraker wat by onwettige aktiwiteite betrokke was na 'n ware held - 'n wit hoed – wat korrupsie as gevolg van sosiale manipulasie ontbloot.
- **Eckardt is van die begin af 'n buitestander, 'n prooi van die onderwêreld,** want hy is misterieus, sarkasties en verwys geheimsinnig na die binêre nommers 0 en 1./Bl.55 *Hy is 'n flippen intense ou. Mens besef dit as jy 'n ruk lank in sy geselskap is. Hy weet van goed wat die res van ons ouens nie 'n clue van het nie.*
- **Eckardt spring die donker tonnel van die onderwêreld vry** wanneer hy deur Greg se toedoen die ontgroeningsritueel van die Trappers in die donker tonnels onder die skool vryspring omdat Eckardt hom aan sy broer, John, herinner.
- **Die invloed van die onderwêreld op Eckardt is veral duidelik** wanneer ons besef dat Eckardt 'n identiteitskrisis beleef en geen waarde aan norme en waardes heg nie/hy 'n nuwe "ek" vind – Ekk-0, maar dit is nie sy ware ek nie/wraak neem en so sin aan sy verlede en sy ongelukkige jeugjare as gevolg van sy pa se verdwyning, probeer gee.
- **Die invloed en mag van die onderwêreld op Eckardt blyk ook uit die ironie dat hy as nuweling by die skool Greg se mentor word,** want hy is die gids wat Greg die onderwêreld van kuberkrakery binnelei.
- **Die mag van kuberkraking is ook duidelik as ons besef hoe 'n goeie leermeester Eckardt is**, want hy maak Greg elke keer net nuuskierig genoeg vir die volgende opdrag/hy berei vir Greg voor vir die ontmaskering van Dok Pienaar en Greg se pa/.
- **Die aartsmanipulasie wat die onderwêreld op Eckardt toepas**, word ook duidelik wanneer die leser en Greg besef dat ons nie weet wat sy regte naam is nie/hy 'n vals profiel skep met 'n gesinsfoto en skoolrekords/hy nie foto's van homself geneem wil hê nie/hy sy kop wegdraai toe 'n foto van hom, Greg en Nicole op Jeffreysbaai geneem is.

- **Die onderwêreld maak van Eckardt 'n aartsmanipuleerder,** want hy reël die sosiale manipulasie van Greg suksesvol/konfonteer Greg met sy broer se selfmoord.
- **Die nare invloed van die onderwêreld blyk ook uit die nagatiewe aard van Eckardt se karakter**, want as hy die waarheid aan Greg ontbloot, sien hy anders daar uit/het hy blonde hare/bokbaardjie/sy stem klink anders/is hy arrogant/die gemoedelike Eckardt wat Greg soggens kom wakker maak het, is weg.
- **Die onderwêreld van misdaad/witboordjiemisdaad het so 'n gevaarlike invloed op Eckardt** dat sy hele lewe deur wraak gedryf word/hy vasbeslote is om ten alle koste sy pa se dood/verdwyning te wreek/hy ten alle koste Greg se pa en Dok Pienaar se korrupsie wil ontbloot/ die mense wat vir sy ongelukkigheid verantwoordelik is, wil ontbloot.
- **Die harde onderwêreld van korrupsie en witboordjiemisdaad maak van Greg se pa 'n rigiede, harde man,** want hy is 'n geharde en gewetenlose sakeman/'n afwesige vader/verwaarloos sy gesin/vrou/seun emosioneel/hy werk gedurig/is gedurig besig met planne om korrupsie toe te smeer/sarkasties.
- **Die harde onderwêreld van witboordjiemisdaad en korrupsie veroorsaak dat Greg se pa baie druk eers op John en later op Greg plaas**. As gevolg van die geweldige druk op John**,** pleeg hy selfmoord.
- **Ten spyte van die geweldige hartseer oor die selfdood van John kan Greg se pa nie keuses teen die onderwêreld maak nie en word hy nie 'n sagter man nie** inteendeel hy word nog meer ongenaakbaar teenoor Greg en plaas selfs nog meer druk op hom./Hy was dus indirek verantwoordelik vir John se dood.
- **Die gierigheid van die onderwêreld dra daartoe by dat Greg se pa die hoof van 'n groot mediamaatskappy, Turret Media word en ook die *Candlestick-maker* in die *Project Nursery Rhyme* – kodenaam vir 'n projek waarvolgens 'n nuwe voëlgriepvirus gekweek gaan word**. Hulle farmaseutiese maatskappy is die enigste maatskappy wat 'n teenmiddel vir die voëlgriepvirus het en hulle gaan hulle dus verryk.
- **Die onderwêreld van geld en mag dryf Greg se pa en hy glo hy kan alles met geld koop.** 'n Bewys hiervan is die belangrike rol wat geld in Greg se hoofseunskap en die feit dat hy eerstespan speel, speel.
- **Die onderwêreld van witboordjiemisdaad speel ook 'n belangrike rol in die lewe van die huidge hoof van Lawson Kollege, Dok Pienaar**, want hy is ook 'n sakeman met uitgebreide sakebelange wat nie skroom om nie sy pligte as skoolhoof na te kom nie – hy sou nie voltyds in Greg se matriekjaar by die skool wees nie, omdat hy glo na sy sakebelange moet omsien**.**
- **Dok Pienaar is so opgeneem in die onderwêreld van korrupsie** dat hy as 'n rigiede, outoritêre skoolhoof Eckardt se verdwyning probeer toesmeer omdat dit nie die skool se beeld goed sou doen nie.
- **Die onderwêreld van geld en misdaad is vir Dok Pienaar so belangrik** dat hy die *Butcher van Project Nursery Rhyme* is en dat hy nie omgee om verantwoordelik te wees vir die "verdwyning" van Eckhardt se pa ter wille van sy eie belange nie./nie omgee dat hy al voorheen **aangekla is van misdaad** nie./tans betrokke is by 'n ernstige misdaad./die verspreiding van 'n nuwe vorm van voëlgriep nie.

Die kandidaat bied 'n gepaste slot aan.

VRAAG 13: ONDERWÊRELD – KONTEKSTUELE VRAAG

Vraag	Antwoord	Punt
13.1	Die media moet weet van die verdwyning van Eckardt./Die skool skenk nie genoeg aandag aan die verdwyning van Eckardt nie, daarom moet die media daarvan weet. √	1
13.2	Greg voel dit is pateties dat die skool niks doen om Eckardt op te spoor nie. √ Greg glo dat Eckardt nie weggeloop het nie. √ Waarom het die skool eers na een dag op die skoolgrond na Eckardt gesoek? Die moontlikheid dat die skool 'n brief oor die verdwyning gekry het. *Die leerder bied TWEE van enige van bogenoemde redes aan*	2

	Dok Pienaar het Greg verbied om die rugbywedstryd te speel. √ Vasberadenheid (want hy staan daarop dat Eckardt gesoek word.) OF Vreesloosheid (want hy gaan teen die gesag van Dok Pienaar in.) OF Onsekerheid (want hy is bang vir die gevolge van sy besluit om nie rugby te speel nie.) OF Braafheid (want hy het die moed om teen Dok Pienaar se slapgattigheid op te tree.) √	1 1
13.3	Hy impliseer dat die seuns wat in Lawson Kollege skoolgaan uit welgestelde families kom, maar rugbyspelers het swak musieksmaak/se gewoontes bly onveranderd, ongeag die omgewing. √ Volgens TJ is die seuns almal ”pionne” wat geoffer word in die skaakspel wat die geldmag speel./Die seuns is almal skaakstukke wat deur hul ouers, in hulle spel om die geldmag/beloning/geld te beheer, gemanipuleer word. √	1 1
13.4	Hy het alleen teen Dok Pienaar opgestaan/geeneen van sy spanmaats het hom in sy opstand teen Dok Pienaar ondersteun nie. √ Greg twyfel nou in homself, omdat hy weet hy gaan nou ook in die moeilikheid by sy pa wees. √ Ja. Greg kan in homself twyfel omdat hy reeds tydens sy vriendskap met Eckardt sy medeskoliere se ondersteuning/sy ander vriende se vriendskap verloor het/Sy leierskap is in ’n krisis omdat hy nie die steun van die onderhoofseun het nie. OF Nee. Greg oorreageer, want enige leier ervaar oomblikke wanneer sy volgelinge hom nie ondersteun nie. √	2 1
13.5	Hulle wou op die skool se databasis/e-posbediener rondkyk/ Eckardt wou vir Greg wys hoe maklik dit is om enige leerder se persoonlike inligting op te spoor. √ Tom (die opsigter)het vir hulle oopgesluit nadat hulle vir hom gejok het. √	1 1
13.6	As ’n mens dwelms gebruik, begin jy dink jy is ’n superheld. √ Jy waag roekelose kanse wat daartoe lei dat jy gevang word. √	2
13.7	Gespanne/Opgewonde/Afwagtend √	1
13.8	Beide Greg en John hou van die opwinding wat hulle ervaar wanneer hulle ekstreme sportsoorte aangedurf./Beide hou daarvan om op die “edge” te leef. √	1
13.9	Geloofwaardig, want hy is ’n ervare kuberkraker wat ongetwyfeld weet hoe om sekuriteitskodes af te loer. √ Ongeloofwaardig: Dit blyk later dat Tom een van Eckardt se “hacker buddies” was wat die kode vir Eckardt kon gegee het. √	2
13.10	Die kyk in Eckardt se oë herinner hom aan John, (daarom het hy besluit dat Eckardt nie saam met die ander Trappers hoef te gaan nie.) √ EN Hulle vriendskap is gebore uit Eckardt se plan om wraak op Greg, sy pa en Dok	1

	Pienaar te neem oor sy pa se verdwyning/dood. √ Eckardt lei vir Greg in die wêreld van die kuberkraker in wat tot die ontbloting/openbaarmaking/bekandmaking van Greg se pa se witboordjiemisdade/korrupsie lei. √	2
13.11	Sosiale manipulasie is die proses waardeur die individue Eckardt, Dok Pienaar/Die Butcher, Greg se pa/Candlestick-maker en ’n Doktor in Virologie/Die Baker mense/instansies/die skool/Greg/die ander leerders tot hulle eie voordeel manipuleer. √ *Dit is baie belangrik om betekenis na te sien en nie sinonieme woorde nie.* Greg besef nie dat Eckardt sy vriendskap/die onderrig in kuberkraking gebruik om wraak te neem teenoor Greg se pa en Dok Pienaar nie. √	1 1
13.12	My ideale gedrag/optrede/optrede in die lewe moet so wees dat dit die eerste keer iemand anders tot my ideale/optrede/manier van lewe oorhaal/my optrede in die lewe moet so wees dat ander mense ook graag so wil lewe. √ My leefwêreld/beginsels/norme/optrede moet bo die van die gewone mens wees/verhewe bo die normale wees/moet my bo die normale laat uitstyg. √ Leerders bied TWEE soortgelyke redes aan. Onthou om betekenis en nie woorde na te sien. (Onderstaande nasienriglyn het op die oorspronklike memorandum voorgekom: ’n Goeie motivering verdien 2 punte, andersins slegs 1 punt. NB: Hierdie manier van nasien mag nooit gebruik word nie. Hoe lyk ’n goeie motivering? Ons het nie ’n rubriek om dit na te sien nie. Dit lei tot subjektiewe antwoorde wat definitief gaan lei tot ’n punteverskil van skool tot skool. Gee my so ’n sin op ’n memorandum en al my kinders kry voor die voet TWEE punte.)	2 25
	TOTAAL AFDELING B:	**25**

VRAAG 14: LITERÊRE OPSTEL – *Krismis van Map Jacobs* – Adam Small

Hierdie vraag word aan die hand van die aangehegte RUBRIEK VIR DIE NASIEN VAN DIE OPSTELVRAAG VIR DIE ROMAN EN DRAMA nagesien.

LET WEL:

- Dis ’n breë raamwerk van feite.
- Al die feite hoef nie genoem te word nie.

Die kandidaat mag die innerlike en/of die uiterlike handeling in die antwoord aanbied solank dit met die tema van die uitsiglose bestaan waaruit niemand kan ontsnap nie, verband hou.

Die kandidaat bied ’n gepaste inleiding aan.

- **Die mense op die Kaapse Vlakte is gevange omdat daar geen infrastruktuur of behoorlike fasiliteite in die ruimte is nie./**Bl. 49: *Never mind the match-box houses, die sement-strippies wat pass vir strate, never mind die busfares ennie trainfares wat julle moet betaal om te travel werk toe. Never mind lat jul nie amenities en facilities in die township het nie!*
- **Vanweë hul sosio-ekonomiese omstandighede kan hulle nie die *township* verlaat nie**, want hulle het nie geld om in een van die beter woonbuurte te gaan woon nie./ Bl. 50: *Jy't nou ’n opportunity ge-strike om geld te maak, but the others? The others? ...*

Under the bread-line, man.

- **Omdat die families ontwortel en alle familiebande en geskiedenis vernietig is**, is daar geen vooruitsigte vir die mense van die Kaapse Vlakte nie./Bl. 50: *Yt Claremont en yt Woodstock yt ge-bulldoze ... tóé, Coloureds, ýt, ýt gaan bly dáárso, ... /*Bl. 50: *En hulle move nooit op nie! Liewerste ónner toe! Kyk, jy word hierso gebore onder die bread-line ... en jy vrek hierso ónner die bread-line ...*
- **Cavernelis word gedwing om 'n beter tuiste vir sy gesin te soek**, omdat die ruimte gevaarlik is./Bl 31: ... *toe het ek deurmekaar geraak moet ... moet die elemente./Bl. 32: 'it was drie gangs.*/Bl. 33: ... *en ek het net gesê skud hulle.*

- **Cavernelis wil graag in 'n ander/beter woonbuurt gaan bly**, want hy word oor sy Bolandse aksent gespot./Bl. 20: *Mister Cavernelis praat darem mooie taal, nè./Hoge Afrikaans./Kan ek help dat ek van die Boland ... van up-country af ... kom?*
- **Cavernelis voel hom in die Kaapse Vlakte ontuis en wil so vinnig moontlik daar weg,** daarom beoefen hy twee beroepe./Bl. 3: *Ja, hoekom jy jou vrek werk by die polony factory, week in en week uit, en dan elke aand ook nog, en weekends ook nog canvass, canvass, canvass met die soft goods ...*
- **Cavernelis laat toe dat Blanchie misbruik word onder die dekmantel van modelwerk en skoonheidskompetisies**, omdat dit kan beteken dat hulle vinniger uit die township kan wegkom./Bl. 7: *... man, daai ou dêrre haitie-taitie vrek van 'n Cavernelis, hy úse haar, man ... hy use sy eie vlees en bloed so*, ... /Bl. 17: *Nei because haar daddy stuur vir haar yt op die lonely hearts biesagheit, even op die Sondag!*
- Alhoewel Map se ruimte een is waar armoede en werkloosheid deel van hul bestaan is, **het hy besluit om 'n werk te soek**./Bl. 24: *... , daar's 'n job, dis die enigste werk wat hulle vir my wil gee, vir messanger ... Ons het problems gehad met geld ...*
- **Map wil vir hom 'n beter lewe buite die township probeer skep,** daarom probeer hy 'n goeie werk kry./Bl. 31: ... *en toe ek 'n job soek, 'n goeie werk, ...*
- **Map is ontwortel en sy geskiedenis is vernietig** daarom soek hy sy identiteit elders./ Bl. 16: *Hy was mos altyd die leader ... Ennie leader moet die responsibility vat ... /* Bl. 24: *... Ek wil oek iets gewies het ... /*Bl. 31: *'Cause ek wil somewhere ge-belong het?/*Bl. 50: *Yt Claremont en yt Woodstock yt ge-bulldoze ... tóé, Coloureds, ýt, ýt gaan bly dáárso, ...*
- **Map se soeke na werk is onsuksesvol** want as moordenaar/getatoeëerde wat op sy tronklewe dui, word hy nie vertrou nie. Dus is Map 'n gevangene van sy omstandighede./Bl. 46: … *Jy try vir iets wat goed is, maar foei tog! Was in vir moord, en soek 'n job! You must be crazy!*

- Die kandidaat bied 'n gepaste slot aan.

25

OF

VRAAG 15: KONTEKSTUELE VRAAG – *Krismis van Map Jacobs* – Adam Small

Vraag	Antwoord
15.1	Na die Kersorkes. √ Die orkes/-leier tree nie vergewensgesind/met vergifnis op nie. √
15.2	Nee Oompie Paulsen was onverdraagsaam teenoor Map./wou Map nie weer in die Kersorkes laat speel nie.√ Die wenmotief is vir hom belangrik. Oompie Paulsen is nie vergewensgesind nie. Oom Paulsen is perfeksionisties (want hy verwag net die beste van sy orkes). Oompie Paulsen gee niemand 'n tweede kans nie. √√√

	Die kandidaat verskaf DRIE gepaste karaktereienskappe binne die konteks van die drama.
15.3	Vasgevangendheid √ Maud is in haar woonstel vasgevang./kom nie uit haar woonstel nie./bekyk die lewe in die township vanuit die venster. √ "ytkom" √
15.4.1	Sy werk by die masseersalon./ Sy is 'n prostituut wat onder die dekmantel van modelwerk, in Constantia werk. √ Blanchie (en haar pa, Cavernelis) beskou hul as verhewe bo die inwoners/ "haitie-taitie". √ *Die kandidaat verskaf TWEE redes vir EEN punt elk.*
15.4.2	*Die kandidaat verskaf 'n* ***eie gemotiveerde mening****, bv.* Ja Die kerrimspelers weet dis verkeerd dat Blanchie by 'n masseersalon werk. **OF** Nee Ander mense het nie iets te sê oor Blanchie se keuses in haar lewe nie. √ *Die kandidaat bied 'n soortgelyke antwoord binne konteks aan.*
15.5	Ja Tommy is die skinderbek./"act" net onkundig./ Tommy wil net nog moontlike inligting inwin wat hy kan gebruik wanneer hy van iemand skinder. √
15.6	Ivan Philander het Klein-Meisie verkrag./verwurg en Map Jacobs is vir die moord op Ivan Philander tot tronkstraf gevonnis. √ (Antie Grootmeisie is stom sedert daardie aand en) **sy besoek Map in die tronk./was teenwoordig toe Klein-Meisie vermoor is./is ook verkrag**. √
15.7	Ja Map het nie die werkgewers (soos voorheen) blameer as hy nie aangestel word nie, maar net nog 'n kans gevra. √ Map het nie wraak geneem soos wat almal verwag het sal gebeur wanneer hy vrygelaat word nie./van Blanchie hoor nie. √ Map het vir Blanchie vergewe vir die aborsie/dade met die "wit varke". √ *Nee kan nie as 'n antwoord aangebied word nie.*
15.8	Map moet op sy geloof konsentreer./ Blanchie sal Map se aandag van sy geloof/nuwe pad aflei./ Om vir Blanchie te help om haar droom te verwesenlik, sal Map noodgedwonge weer by misdaad/bendes betrokke raak om finansiële redes. √

15.9	Map is op parool vrygelaat. √ **EN** Nee Map is terug in die beperkende omgewing van die township wat weer as sy tronk beskou kan word. **OF** Ja Map kan nou vry van die bendes leef./is vry om in die township te beweeg. Map is bekeer. √ *Die kandidaat bied 'n geskikte motivering binne konteks van die drama aan.*	1 1
15.10	Paulus/Saulus √ Net soos Saulus/Paulus het Map 'n geestelike verandering ondergaan./is bekeer. √ Ja Map was eers die bendeleier wat onskuldiges aangeval het, maar na sy bekering het hy, nes Paulus, berou gehad het oor sy aanvalle op mense. **OF** Nee Map het nie na sy vrylating 'n daadwerklike poging aangewend om mense te bekeer/te ondersteun nie. √	1 1 1
15.11	"Redemption" √	1
		25

OF

VRAAG 16: LITERÊRE OPSTEL *Mis* – Reza de Wet

Hierdie vraag word aan die hand van die aangehegte RUBRIEK VIR DIE NASIEN VAN DIE OPSTELVRAAG VIR DIE ROMAN EN DRAMA nagesien.
LET WEL:
Dis 'n breë raamwerk van feite.
Al die feite hoef nie genoem te word nie.

Die kandidaat bied ’n gepaste inleiding aan.

- **Miem wend pogings aan om haar uitsiglose bestaan te verbeter wanneer sy bly werk om ’n beter lewe vir haar en Meisie te probeer bewerkstellig**, want haar harde werk met die mis hou moontlike finansiële voordeel in./Bv. bl. 6: *Die skêr is al weer stomp, Meisie, jy moet dit slyp. Meestal beesmis. So dertig perdemis en tien vark. Ja, ons doen goed die maand.*
- **Miem sien Konstabel se koms as ’n geleentheid om vir Meisie ’n moontlike liefdesuitkoms te bied**, want sy moedig ’n verhouding aan./Bv. bl. 24: *Meisie kook die heerlikste kos, weet u?*
- **Miem glo dat Gabriël tog ondertoe sal kom wanneer Meisie tot trou kom**, wat daarop dui dat sy hoop om ’n normale huweliksverhouding met haar man te hê./Bv. bl. 48: *Ek is seker hy sal afkom ... as Meisie die dag trou.*
- **Miem gebruik ook die koms van die konstabel as tydelike ontvlugting van haar vasgevangenheid** wanneer sy haar hart teenoor hom oopmaak./Bv. bl. 31: *Van na die Depressie af. Dit was vir my arme man te veel.*
- **Miem glo vir ’n paar oomblikke dat sy vry kan word van haar uitsiglose bestaan** toe sy met Konstabel oor Gabriël praat./Bv. bl: 47: *Dit is so lank laas ... lank laas ... dat ’n man vir my goeienag gesê het.*
- **Miem ervaar tydelike seksuele bevryding**, want sy erken teenoor Konstabel dat sy teenwoordigheid iets in haar aanwakker./Bv. bl. 48: *om ’n man hier te sien ... dié tyd van die nag ... wel ... dit maak weer dinge in my wakker.*
- **Gertie beweeg weg van haar uitsiglose vasgevangenheid wanneer sy Konstabel se geselskap opsoek**, want sy is alleen en eensaam./Bv. bl. 43: *Konstabel, ek wil graag iets vra. Ek hoop nie u gee om nie.*
- **Gertie verander wanneer sy die konstabel se tante begin naboots**, want sy wil soos tant Hannie sensueel wees./Bv. bl. 47: *GERTIE kyk in ekstase na haarself in die denkbeeldige spieël.*
- **Gertie word meegevoer deur die Konstabel se vertelling van sy tant Hannie,** en dit is ’n poging tot seksuele bevryding./Bv. bl. 45: *GERTIE wieg heen en weer met haar lyf skerp agteroor en haar kop heeltemal terug.*
- **Gertie se verandering na Hannie is ’n tydelike bevryding**, want dan skrik sy terug en vlug./Bv. bl. 47: *GERTIE lyk verward, asof sy skielik wakker skrik. Sy gryp haar bloes en haarnaalde van die tafel af en verdwyn vinnig deur die agterdeur.*
- **Gertie se tydelike ontvlugting van haar saai oujongnooibestaan wys haar behoefte** om nie so vasgevang te wees in ’n bestaan wat geen opwinding bied nie./Bv. bl. 46: *GERTIE laat haar bloes op die vloer val. Onder haar bloes dra sy ’n onooglike wit wol-frokkie.*
- **Gertie leef haar in Konstabel se wêreld in en stel haar oop om gemanipuleer te word,** juis omdat sy wil losbreek van haar vasgevangenheid./Bv. bl. 45: *Nog. (Sag en byna smekend) Nog, as u wil.*
- **Die verandering van die konstabel tot magiese nar skep die geleentheid vir Meisie se rituele dans** wat haar hunkering na verandering duidelik wys./Bv. bl. 50: *Die KONSTABEL trek die baadjie stadig en met groot behae aan.*
- **Meisie hunker na ’n totale permanente bevryding** en sy verander in die slot om bevry te word van haar ma./Bv. bl: 51 *Sy breek skielik weg van hom.*
- **Meisie dans by die deur uit,** want sy breek los van haar huidige omstandighede./Bv. bl. 51: *Sy dans na die agterdeur.*
- **Ons leer Meisie ken as ’n gehoorsame dogter,** maar uit die slotbeeld sien ons hoe sy verander het in ’n bevryde, onafhanklike vrou./Bv. bl: 51: *Haar dans word uitbundiger.*
- **Meisie ervaar vryheid**, want sy dans voor Konstabel by die deur uit./Bv. bl. 51: *Voordat sy oor die drumpel dans, staan sy stil en kyk om na die KONSTABEL.*
- **Meisie se kaalvoetdans skep die illusie van vry word van die aardse** en daarom is die feit dat sy kaalvoet dans juis deurslaggewend./Bv. bl. 51: *Jy het mos gesê sonder skoene.*

• **Meisie wil aan die einde van die drama ook losbreek van Konstabel** om haar vryheid en onafhanklikheid behoorlik te vier en te geniet./Bv. bl. 51: *Sy breek skielik weg van hom.* • **Meisie maak haar in die slot los van die aarde**, want sy sweef weg van haar uitsiglose bestaan./Bv. bl: 51: *Die KONSTABEL maak die gaasdeur oop en sit 'n klip daarvoor. Sy dans na die agterdeur.* • Die kandidaat bied 'n gepaste slot aan.

25

OF

VRAAG 17 KONTEKSTUELE VRAAG *Mis* – Reza de Wet

Vraag	Antwoord	Punt
17.1	Die uitroepteken/vraagteken/skryfteken/Miem se uitroep trek onmiddellik die leser se aandag./ Die leser/kyker wil dadelik weet wat Miem hoor. √	1
17.2	Miem se huis/op 'n kleinhoewe/Die kombuis √	1
17.3	Spanning/Angstigheid/Vrees √ Dit is die laaste aand van Augustus./Daar het die vorige twee jaar elke keer 'n meisie op hierdie aand verdwyn.√	1 1
17.4	Miem verbied Meisie om deur die gordyne te loer./na die sirkus toe te gaan./na die sirkusmusiek te luister./ Sy dwing haar aan Konstabel op./dwing haar om voor Konstabel te staan sodat hy haar gesig kan "sien"./ Sy moet die heeldag werk./skoonmaak. √√ **EN** Nee/Miem se optrede is ongeregverdig. Meisie is al oud genoeg om haar eie besluite te neem./enige kind verdien meer vryheid as wat Miem bereid is om toe te laat./Miem behoort met meer geduld teenoor Meisie op te tree. **OF** Ja/Miem se optrede is geregverdig. Daar heers onheil in die dorp en Miem sal enigiets doen om haar dogter se veiligheid te verseker. √	2 1
17.5	Miem wil die bose besweer. √ Miem wil Meisie beskerm. √	1 1
17.6	Miem en Meisie gebruik die naald en garing om goiingsakke waarin die mis verkoop word, te maak. √	1
17.7	Meisie word herinner aan haar ongehoorsaamheid wat tot Miem se siekte gelei het. √ Toe die Konstabel haar aan die einde van die drama bekoor, breek sy los./Meisie se versugting/smagting om die sirkus te sien/na haar vryheid. √ Sy verlaat die huis saam met die Konstabel (sonder om haar aan moets/ moenies/haar ma te steur.) √	1 1 1

17.8	Konstabel het geïnsinueer dat Gabriël vir die verdwynings verantwoordelik is./ Miem het hom daaroor gekonfronteer.√	1
17.9	Dit kan op verbasing dui. Dit kan op begrip/verstaan dui. Dit kan op Gertie se sensuele reaksie dui. √√ *Die kandidaat bied TWEE moontlikhede vir EEN punt elk aan.*	2
17.10	Hy manipuleer Gertie/die situasie toe hy haar manipuleer om sy sensuele tant Hannie te word. √ Dis gemeen om die oujongnooi Gertie, wat na ’n verhouding met ’n man smag, so te manipuleer dat sy haar sensuele kant wys. Hy het geen planne om ’n verhouding met haar aan te knoop nie. Dis onaanvaarbaar om so teenoor Gertie op te tree terwyl hy in sy hoedanigheid as Konstabel/deel van die ontplooide waakeenheid/beskermer huisbesoek aflê. Gertie vertrou die Konstabel wat die situasie uitbuit. √√ *Die kandidaat bied TWEE redes vir EEN punt elk aan.*	1 2
17.11	Miem is steeds die een wat Meisie met ’n ysterhand regeer./voorsê wat om te doen. √ Meisie is steeds onderdanig./gehoorsaam wanneer haar ma ’n opdrag gee. √	1 1
17.12	Die blinde konstabel mis kwansuis die geleentheid om ’n mooi meisie te ervaar. Die blindheid skakel met die mis – om iets te mis omdat jy nie kan sien nie. Die drie vroue mis die waarheid dat die konstabel voorgee. Die drie vroue sit die pot mis deur hul te laat manipuleer om dinge te doen/te dink wat nie heeltemal aanvaarbaar is nie. Daar is ’n gemis in al drie die vroue se lewe; daarom laat hulle hulle intrek by die konstabel se speletjie en manipulasie. √√ *Die kandidaat bied TWEE redes vir EEN punt elk aan.* **EN** Die Konstabel het nie werklik respek vir die vroulike geslag nie. Die Konstabel stel teleur in sy rol as beskermer/konstabel/deel van die polisiemag. Die Konstabel gee voor om iets te wees wat hy nie is nie. √√ *Die kandidaat bied enige TWEE aanvaarbare menings, binne die konteks van die drama, vir EEN punt elk aan.*	2 2
		[25]

TOTAAL AFDELING C: 25
GROOTTOTAAL: 80

AFDELING A: ASSESSERINGSRUBRIEK VIR LITERÊRE OPSTEL – HUISTAAL: POËSIE [10 PUNTE]

Kriteria	Uitsonderlik	Knap	Gemiddeld	Elementêr	Onvoldoende
INHOUD	6–7	5	4	3	0–2
Interpretasie van onderwerp Diepte van argument, verantwoordbaarheid en insig in teks 7 PUNTE	Diepgaande interpretasie van onderwerp -Reeks treffende argumente wat behoorlik uit die gedig gerugsteun is -Uitstekende begrip van die genre en gedig	-Toon begrip van die onderwerp en het die onderwerp goed geïnterpreteer -Respons redelik gedetailleerd -Enkele deeglike argumente gegee, maar nie almal ewe goed gemotiveer nie -Begrip van genre en gedig duidelik	-Redelike interpretasie van die onderwerp. -Enkele goeie punte ter ondersteuning van die onderwerp -Enkele argumente word ondersteun, maar bewyse nie altyd oortuigend nie -Basiese begrip van genre en gedig	-Onbevredigende interpretasie van die onderwerp -Byna geen punte wat die onderwerp ondersteun nie -Onvoldoende begrip van genre en gedig	-Geen begrip van die onderwerp nie -Geen verwysing na die gedig nie -Leerder het nie die genre en gedig onder die knie nie
STRUKTUUR & TAAL	3	2	1	1	0
Struktuur, logiese vloei en aanbieding Taalgebruik, toon en styl gebruik in opstel 3 PUNTE	-Samehangende struktuur -Argumente goed gestruktureer en daar is duidelike ontwikkeling -Taalgebruik, toon en styl is volwasse, dit beïndruk en is korrek -Grammatika, spelling en punktuasie feitlik foutvry	-Duidelike struktuur en logiese vloei van argument -Vloei van argumente kan gevolg word -Taalgebruik, toon en styl is grootliks korrek	-Enkele bewyse van struktuur -'n Goed gestruktureerde logiese vloei en samehang ontbreek in die opstel -Geringe taalfoute; toon en styl meestal gepas	-Struktuur toon tekens van swak beplanning -Argumente nie logies gerangskik nie -Taalfoute beduidend -Toon en styl nie geskik nie	-Struktuur swak -Ernstige taalfoute -Foutiewe styl
VERSPREIDING VAN PUNTE	9–10	7	5	4	0–2

AFDELING B EN C: ASSESSERINGSRUBRIEK VIR LITERÊRE OPSTEL – HUISTAAL: ROMAN EN DRAMA [25 PUNTE]

Kriteria	Uitsonderlik	Knap	Gemiddeld	Elementêr	Onvoldoende
INHOUD	12–15	9–11	6–8	4–5	0–3
Interpretasie van onderwerp Diepte van argument, verantwoordbaarheid en insig in teks 15 PUNTE	-Uitsonderlike respons: 14–15 Uitstekende respons: 12–13 -Diepgaande interpretasie van onderwerp -Reeks treffende argumente wat behoorlik uit die roman/drama gerugsteun is -Uitstekende begrip van die genre en teks	-Toon begrip van die onderwerp en het die onderwerp goed geïnterpreteer -Respons redelik gedetailleerd -Enkele deeglike argumente gegee, maar nie almal ewe goed gemotiveer nie -Begrip van genre en teks duidelik	-Redelike interpretasie van die onderwerp; nie alle aspekte in detail ondersoek nie -Enkele goeie punte ter ondersteuning van die onderwerp -Enkele argumente word ondersteun, maar bewyse nie altyd oortuigend nie -Basiese begrip van genre en teks	-Onbevredigende interpretasie van die onderwerp: byna geen aspekte in detail ondersoek nie -Min punte wat die onderwerp ondersteun -Baie min relevante argumente -Weinig begrip van genre en teks	-Geen begrip van die onderwerp nie -Swak poging om die vraag te beantwoord -Argumente oortuig nie -Leerder het nie die genre en teks onder die knie nie
STRUKTUUR & TAAL	8–10	6–7	4–5	2–3	0–1
Struktuur, logiese vloei en aanbieding Taalgebruik, toon en styl gebruik in opstel 10 PUNTE	-Samehangende struktuur -Uitstekende inleiding en slot -Argumente goed gestruktureer en daar is duidelike ontwikkeling -Taalgebruik, toon en styl is volwasse, dit beïndruk en is korrek	-Duidelike struktuur -Logiese vloei van argument -Inleiding, slot en ander paragrawe samehangend georganiseer -Taalgebruik, toon en styl is grootliks korrek	-Enkele bewyse van struktuur -Logika en samehang is duidelik, maar met foute -Enkele taalfoute; toon en styl meestal gepas -Paragrafering meestal korrek	-Struktuur toon tekens van swak beplanning -Argumente nie logies gerangskik nie -Taalfoute beduidend -Toon en styl nie geskik nie -Paragrafering foutief	-Gebrek aan beplande struktuur belemmer vloei van argumente -Taalfoute en foutiewe styl laat hierdie skryfstuk misluk -Styl en toon nie geskik nie -Paragrafering foutief
VERSPREIDING VAN PUNTE	20–25	15–19	10–14	5–9	0–4

Kopiereg voorbehou